

POSTANOWIENIE

30 maja 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Roman Trzaskowski

na posiedzeniu niejawnym 30 maja 2025 r. w Warszawie

w sprawie z powództwa E.S.

przeciwko Gminie J.

o zapłatę,

na skutek skargi kasacyjnej Gminy J.

od wyroku Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu

z 20 grudnia 2023 r., I AGa 457/22,

**odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,
pozostawiając rozstrzygnięcie o kosztach postępowania
kasacyjnego do orzeczenia kończącego postępowanie w sprawie.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 20 grudnia 2023 r. Sąd Apelacyjny we Wrocławiu oddalił apelację pozwanej od wyroku wstępnego Sądu Okręgowego we Wrocławiu z 3 listopada 2022 r. którym uznano za usprawiedliwione co do zasady roszczenie powódki o zapłatę tytułem rozliczenia poczynionych przez nią nakładów na nieruchomości pozwanej, w której powódka, na podstawie kolejnych umów użyczenia zawieranych z pozwaną od 2004 r. prowadziła przedszkole, dokonując rozbudowy budynku i pomieszczeń, wraz z zagospodarowaniem terenu.

W skardze kasacyjnej, w uzasadnieniu wniosku o jej przyjęcie do rozpoznania, wskazała przyczyny kasacyjne określone w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 4 k.p.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Z art. 398¹ § 1 k.p.c. wynika, że skarga kasacyjna przysługuje co do zasady od prawomocnych orzeczeń sądów drugiej instancji, a więc orzeczeń wieńczących dwuinstancyjne postępowanie sądowe, w którym sądy obu instancji dysponują pełną kognicją w zakresie faktów i dowodów. Jednakże zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania tylko wtedy, gdy w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. W zamyśle ustawodawcy skarga kasacyjna stanowi zatem nadzwyczajny środek zaskarżenia, którego rozpoznanie przez Sąd Najwyższy musi być uzasadnione względami o szczególnej doniosłości, wykraczającymi poza indywidualny interes skarżącego, a mającymi swoje źródło w interesie publicznym, w szczególności przez zapewnienie jednolitej wykładni i stosowania prawa. Wyłączną podstawą oceny pod kątem przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania są wskazane w niej przyczyny kasacyjne wraz z uzasadnieniem (art. 398⁴ § 2 k.p.c.).

Zgodnie z utrwalonym stanowiskiem Sądu Najwyższego, skarżący, który jako uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazał przyczynę określoną w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., powinien odpowiednio sformułować zagadnienie prawne, wskazać przepisy prawa, na których tle zagadnienie się wyłoniło oraz przedstawić argumentację jurystyczną uzasadniającą możliwość rozbieżnych ocen prawnych oraz świadczącą o istotności tego zagadnienia (zob. np. postanowienia Sądu Najwyższego: z 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, Nr 1, poz. 11; z 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14, niepubl.; z 9 kwietnia 2015 r., V CSK 547/14, niepubl.). Zagadnienie jest istotne, jeżeli jego rozstrzygnięcie ma znaczenie dla ukierunkowania praktyki sądowej i rozstrzygnięcia sprawy, w której zagadnienie powstało (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 18 września 2012 r., II CSK 180/12, niepubl. oraz z 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14, niepubl.), wywołuje poważne wątpliwości, a zarazem nie było dotychczas rozstrzygnięte w judykaturze albo dotychczasowe orzecznictwo wymaga zmiany

(zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 24 sierpnia 2016 r., II CSK 94/16, niepubl.).

Skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., jeżeli zachodzi niewątpliwa, widoczna na pierwszy rzut oka, tj. bez konieczności głębszej analizy, sprzeczność orzeczenia z przepisami prawa nie podlegającymi różnej wykładni (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 24 sierpnia 2016 r., II CSK 94/16, niepubl.) i w wyniku takiego naruszenia prawa zapadło w drugiej instancji orzeczenie oczywiście wadliwe. O przyjęciu skargi kasacyjnej do rozpoznania nie decyduje samo oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego przez sąd, który wydał zaskarżone orzeczenie, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia (zob. np. postanowienia Sądu Najwyższego z 15 października 2015 r., III CSK 198/15, niepubl.; z 13 kwietnia 2016 r., V CSK 622/15, niepubl.; z 2 czerwca 2016 r., III CSK 113/16, niepubl.; z 27 października 2016 r., III CSK 217/16, niepubl.; z 29 września 2017 r., V CSK 162/17, niepubl.; z 7 marca 2018 r., I CSK 664/17, niepubl.; z 18 kwietnia 2018 r., II CSK 726/17, niepubl.; z 5 października 2018 r., V CSK 168/18, niepubl.).

Zgodnie z jednolitym stanowiskiem Sądu Najwyższego, wymaganie określone w art. 398⁴ § 1 pkt 2 k.p.c. nie jest tożsame z określonym w art. 398⁴ § 2 k.p.c., co oznacza, że skarżący powinien odrębnie przytoczyć podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie i odrębnie uzasadnić wnioski o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, nawet jeżeli argumentacja prawna może się w pewnym zakresie pokrywać (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z 22 marca 2001 r., V CZ 131/00, OSNC 2001, Nr 10, poz. 156; z 5 czerwca 2001 r. IV CZ 45/01, OSNC 2001, Nr 10, poz. 157; z 10 stycznia 2003 r. VCZ 189/02, niepubl.; z 13 lipca 2007 r. III CSK 180/07, niepubl.; z 5 kwietnia 2017 r., II CSK 688/16, niepubl.; z 11 kwietnia 2018 r., V CSK 547/17, niepubl.; z 26 kwietnia 2018 r., IV CSK 567/17, niepubl.). W celu spełnienia przesłanki przewidzianej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. nie wystarczy więc samo tylko sformułowanie pytań dotyczących wykładni określonego przepisu, uzasadnienie zaś oczywistej zasadności skargi nie może poprzestawać na prostym odwołaniu do naruszeń prawa wskazanych w podstawach kasacyjnych. Uzasadnienia przyczyn kasacyjnych, kwalifikujących przyjęcie skargi do

rozpoznania, Sąd Najwyższy nie może doszukiwać się w uzasadnieniu podstaw, niezależnie od tego, że chodzi w tym wypadku o zupełnie odmienne metody argumentowania (por. postanowienia Sądu Najwyższego z 31 stycznia 2020 r., II CSK 432/19, niepubl., z 15 grudnia 2006 r., III CZ 93/06; nie publ. i z 18 kwietnia 2012 r., I CSK 520/11, niepubl.).

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie spełnia powyższych wymagań. Ponadto skarżąca w odniesieniu do tych samych okoliczności podniosła z jednej strony, że występuje istotne zagadnienie prawne, z drugiej zaś, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Stanowisko to jest wewnętrznie sprzeczne, jeżeli bowiem w sprawie rzeczywiście występuje istotne zagadnienie prawne, od którego wyjaśnienia zależy prawidłowe rozstrzygnięcie sprawy, to ewentualny błąd orzeczniczy popełniony przez sąd drugiej instancji nie może mieć tym samym charakteru oczywistego i podstawowego (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 19 kwietnia 2016 r., sygn. akt I CSK 477/15, niepubl.; postanowienie Sądu Najwyższego z 19 kwietnia 2018 r., sygn. akt I CSK 707/17, niepubl.).

Nie stanowi istotnego zagadnienia prawnego wątpliwość skarżącej wyrażona w pytaniach, „czy Sąd Apelacyjny, dokonując wykładni umowy zgodnie z treścią art. 65 § 2 k.c. mógł pominąć dowód z przesłuchania świadka K.P., naruszając przy tym art. 227 KPC w związku z art. 381 i 383 KPC”; „czy dokonując wykładni umowy w trybie art. 65 § 2 k.c. zwłaszcza w sytuacji istotnego sporu stron co do celu oraz treści zawartej umowy, Sąd może pominąć dowód z przesłuchania świadka wnioskowanego przez jedną ze stron (pозwaną), który inicjował zawarcie umowy, miał wpływ na jej treść, a ustalić wykładnię oświadczenia woli jedynie do ograniczając się świadków w istocie zaoferowanych jedynie przez stronę powodową” oraz „czy dokonując wykładni umowy w trybie art. 65 § 2 k.c. Sąd związany jest treścią umowy, czy też w przypadku sporu do wykładni jej treści zobowiązany jest do badania zgodnego zamiaru stron i celu umowy, mając na uwadze wszelkie okoliczności związane z przyczynami zawarcia, zawarciem oraz realizacją umowy”.

Zasady wykładni oświadczeń woli były przedmiotem licznych wypowiedzi Sądu Najwyższego. Zgodnie z utrwalonym w tym względzie stanowiskiem w umowach należy przede wszystkim badać zamiar stron i cel umowy, a dopiero w dalszej kolejności ma znaczenie dosłowne jej brzmienie. Tekst dokumentu nie stanowi w związku z tym wyłącznej podstawy wykładni ujętych w nim oświadczeń woli, dopuszczalne jest sięgnięcie do okoliczności towarzyszących złożeniu oświadczenia woli, które mogą być stwierdzone za pomocą zeznań. Wykładnia nie może jednak pomijać zwerbalizowanej treści umowy (zob. np. wyrok Sądu Najwyższego z 28 lutego 2017 r., I CSK 250/16, niepubl.). Wyjaśniono również, że wykładnia oświadczeń woli przebiega według tzw. metody kombinowanej zakładającej, że interpretacja oświadczeń woli składanych drugiej stronie dokonywana jest w dwóch etapach. W pierwszej kolejności należy dążyć do ustalenia, w jaki sposób strony rozumiały składane sobie oświadczenia. Jeżeli okaże się, że rozumiały je tak samo, przypisywały im zgodny sens i doszło między nimi do porozumienia (tzw. faktyczny konsens), sąd powinien przyjąć za podstawę rozstrzygnięcia taką treść oświadczeń, jaką przypisywały im strony, chociażby odbiegała ona od treści, którą nadałby jej typowy, rozsądny odbiorca. W razie zaś ustalenia, że strony odmiennie postrzegały sens złożonych oświadczeń, konieczne jest przejście do drugiej fazy procesu wykładni, opartej o wzorzec obiektywny, tj. do rekonstrukcji treści złożonych oświadczeń z wykorzystaniem perspektywy starannego i racjonalnego odbiorcy. W tym zakresie uwzględnienia wymagają dyrektywy językowe, w tym makro i mikrokontekst językowy, kontekst sytuacyjny, w tym zachowania stron przed i po zawarciu umowy, a także uzgodniony cel umowy. W przypadku oświadczeń wyrażonych w dokumencie, wykładnikiem treści tych oświadczeń jest przede wszystkim tekst dokumentu, również w tym wypadku uwzględnienia wymagają jednak okoliczności złożenia oświadczenia oraz jego cel, rekonstruowany na podstawie treści dokumentu (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 7 lutego 2025 r., II CSKP 1420/22, niepubl.). Z motywów zaskarżonego orzeczenia wynika, że Sąd Apelacyjny przy wykładni oświadczeń woli stron uwzględnił nie tylko treść spornych postanowień, ale treść całego dokumentu umowy, a także treść wcześniejszych umów oraz okoliczności, w jakich dochodziło do ich zawarcia. W tych okolicznościach kwestia dopuszczalności czy też

zasadności pominięcia wnioskowanego przez pozwaną dowodu nie tylko nie stanowi istotnego zagadnienia prawnego w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., ale również wątpliwe jest, jaki wpływ dla wyniku sprawy mogłoby mieć rozstrzygnięcie konstruowanych przez skarżącą wątpliwości, uwzględniając odmienne rozumienie przez strony złożonych przez nie oświadczeń.

Również pytania czy też wątpliwości skarżącej mające wyrażać istotne zagadnienie prawne, a dotyczące zasadności zastosowania w sprawie art. 226 lub 405 k.c. do rozliczenia nakładów nie odpowiadają przyjętym w orzecznictwie Sądu Najwyższego zasadom formułowania przesłanki istotnego zagadnienia prawnego. Argumentacja skarżącej opiera się na twierdzeniu, że zawarta między stronami umowa z [...] 2010 r. zawiera w swej treści zapisy regulujące kwestie ponoszenia nakładów, wskazuje bowiem § 5 ust. 1 zakres tychże nakładów, podmiot zobowiązany do ich ponoszenia i źródła finansowania tychże nakładów (powódka), jak również podmiot, który zatrzymuje nakłady po rozwiązaniu umowy (pozwana - § 4 pkt 4 umowy), nakłady zaś były czynione przez powódkę na jej własną rzecz. W świetle poczynionych w sprawie ustaleń nakłady, czynione były na nieruchomości pozwanej, a twierdzenie dotyczące uregulowania przez strony w umowie z [...] 2010 r. kwestii ponoszenia nakładów polemizuje z dokonaną przez Sąd Apelacyjny oceną faktyczną i prawną, nie formułując wątpliwości, które miały wystąpić w sprawie na tle konkretnych przepisów. W razie zaś nieuregulowania między stronami umowy kwestii zwrotu nakładów oraz braku adekwatnych w ramach danego stosunku przepisów w orzecznictwie zwraca się (z różnym uzasadnieniem) uwagę na ogólniejszą regułę (por. art. 226 § 1 w zw. z art. 230 k.c. i art. 408 § 1 k.c.) - uwzględniającą m.in. możliwość amortyzacji nakładów - w myśl której w razie wygaśnięcia stosunku prawnego posiadaczowi zależnemu przysługuje prawo do rozliczenia nakładów użytecznych w takim zakresie, w jakim zwiększają one wartość rzeczy w chwili jej wydania właścicielowi (por. np. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 1 marca 2017 r., IV CSK 287/16, niepubl. i z dnia 18 grudnia 2018 r., IV CSK 493/17, niepubl. oraz postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 15 grudnia 2021 r., III CZP 82/20, niepubl.).

Pytane skarżącej dotyczące zastosowania w sprawie art. 5 k.c. także nie wyraża istotnego zagadnienia prawnego. Opiera się na odmiennej od przyjętej

przez Sądy wykładni umowy zakładającej, że kwestia rozliczenia nakładów została uregulowana przez strony w umowie z [...] 2010 r. i jest jedynie pytaniem o prawidłowość niepotraktowania wytoczonego przez powódkę powództwa jako nadużycia prawa podmiotowego.

Skarżąca nie wykazała też, jaki wpływ dla rozstrzygnięcia sprawy ma odpowiedź na jej pytanie, czy w świetle art. 458² § 1 k.p.c. organ prowadzący placówkę przedszkolną jest przedsiębiorcą w myśl tego przepisu oraz przepisów ustawy z dnia 6 marca 2018 r. Prawo przedsiębiorców oraz czy należy przyznać jednostce samorządu terytorialnego status przedsiębiorcy w sytuacji oddania mienia komunalnego do bezpłatnego używania na podstawie umowy użyczenia. Rozpoznanie sprawy w niewłaściwym trybie nie stanowi przesłanki nieważności postępowania, chyba żeby wiązało się z niewłaściwym składem sądu lub prowadziło do pozbawienia strony możliwości obrony jej praw. Samo przez się nie stanowi również podstawy do zastosowania art. 386 § 4 k.p.c.; okoliczność ta może jednak wpłynąć na ocenę wystąpienia przewidzianych w tym przepisie przesłanek nierozpoznania istoty sprawy oraz potrzeby przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości. Skarżąca poza sformułowaniem pytania mającego wyrażać istotne zagadnienie prawne nie przedstawiła jednak argumentacji, jaki wpływ na rozstrzygnięcie miało mieć jej ewentualne rozpoznanie w niewłaściwym trybie.

Argumentacja wniosku w zakresie twierdzenia o oczywistej zasadności skargi kasacyjnej ograniczona została do twierdzenia, że strony uregulowały w umowie z [...] 2010 r. kwestię nakładów, ich zakresu, podmiotu zobowiązanego do ich ponoszenia (finansowania) i podmiotu, który po rozwiązaniu umowy nabędzie te nakłady oraz odwołania się do zarzutu naruszenia art. 5 k.c. W orzecznictwie Sądu Najwyższego wyjaśniono, że zastosowanie przez ustawodawcę klauzuli generalnej immanentnie wiąże się z zawarowaniem znacznej swobody decyzyjnej sądowi, co zwięża zakres przypadków, w których można mówić o oczywistej sprzeczności rozstrzygnięcia z art. 5 k.c. (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 12 grudnia 2022 r., I CSK 2816/22, niepubl.). Argumentacja wniosku nie przekonuje o oczywistej sprzeczności rozstrzygnięcia z art. 5 k.c. Zważywszy zaś, że przy wykładni umowy Sąd Apelacyjny nie ograniczył się do analizy powoływanych przez skarżącą postanowień umownych, lecz uwzględnił całą treść umowy oraz treść

poprzedzających analizowaną umowę umów użyczenia i okoliczności, w jakich były zawierane, wniosek nie uzasadnia też oceny, że dokonana przez Sąd Apelacyjny wykładnia umowy była oczywiście wadliwa i naruszała art. 65 § 2 k.c.

Z tych względów Sąd Najwyższy, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., orzekł jak w sentencji.

[a.]

(K.L.)